

Kontrollkommissjonen i Helgeland
v/ David Øverli

Deres ref.:
Vår ref.: 14/3645-4
Saksbehandler: Hanne Skui
Dato: 02.02.2015

Lovtolking- Saker om forlengelse av tvungent psykisk helsevern - Psykisk helsevernlov § 3-8 og forvaltningsloven

Det vises til din henvendelse av 27. mars 2014 vdr saksbehandling av søknader om forlengelse av vedtak om tvungent psykisk helsevern, jf. psykisk helsevernloven (phvl.) § 3-8 tredje ledd, samt senere korrespondanse i saken.

Brevet reiser *for det første* spørsmål om hvorvidt kontrollkommissjonens samtykke til forlengelse av tvungent psykisk helsevern (phvl.) etter § 3-8 tredje ledd (ettårs forlengelse) er å anse som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven med dertil hørende klagerett.

Både lov og forskrifter er tause om hvorvidt tre måneders-kontroller og ett års-kontroller etter bestemmelsene i phvl. § 3-8 andre og tredje er enkeltvedtak. Forarbeidene kommenterer heller ikke spørsmålet. All den tid disse beslutningene er avgjørende for noens rettigheter og plikter, jf. forvaltningsloven (fvl.) § 2 bokstav b), og lovgiver ikke har gjort uttrykkelig unntak, er det nærliggende å anta at disse beslutningene prinsipielt skal anses å være enkeltvedtak.¹ I kommentaren til § 3-8 andre ledd i IS-9/2012 har direktoratet da også eksplisitt uttalt at vedtak etter § 3-8 første ledd (tre månederskontroll) er å regne som enkeltvedtak. Dette er ikke eksplisitt kommet til uttrykk for vedtak etter tredje ledd, noe som neppe kan tilskrives noe annet forhold enn at når forskriften § 59 bare kort henviser til saksbehandlingsreglene i § 58, så har Helsedirektoratet tatt for gitt at leseren også ville oppfatte kommentarene til forskriften § 58 dithen at de også gjelder for forskriften § 59.

Dersom beslutningene etter phvl. § 3-8 andre og tredje vurderes som enkeltvedtak, foreligger det i utgangspunktet også en klagerett over slike vedtak ettersom det i lov ikke er gjort eksplisitt unntak fra klageretten. Kontrollkommissjonens selvstendig stilling og faglige uavhengighet, samt sammensetningen som et kollegialt organ, kan imidlertid tale for at det ikke er klagerett. Lovgivers taushet om klageadgang på kontrollkommissjonsvedtak, tilsier nok at man ikke har tenkt seg noen overprøvingsadgang utover domstolsprøving. Helsedirektoratets vurdering er at en klagerett over beslutninger etter § 3-8 ikke har noen praktisk betydning, da pasienten

---

¹ Dette gjelder for øvrig også for fylkesmannens stadfestelsesvedtak ved tremånederskontroller av tvangsvedtakene som fattes etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A.

likevel til enhver tid har rett til å kreve opphør av løpende vedtak om tvungent psykisk helsevern, jf. phvl. § 3-7 tredje og fjerde ledd. Det vil dessuten være gunstigere for pasienten å klage etter phvl. § 3-7, fordi saksbehandlingsreglene i phvl. § 6-4 da kommer til anvendelse. ...». Vi viser i denne sammenheng også til kommentaren om dette i IS-10/2007 pkt. 3.2.1.3 siste avsnitt, der det heter at dersom pasienten uttaler seg til søknaden om forlengelse «*på en måte som etter forholdene må vurderes som en begjæring om opphør, jf. phvl. § 3-7 tredje og fjerde ledd, skal kontrollkommissjonen behandle saken som en klage.* I enkeltvedtak etter § 3-8 tredje ledd vil det derfor være mest hensiktsmessige å opplyse pasienten om klageretten vedkommende har etter § 3-7.

Du reiser *for det andre* spørsmål om de spesielle saksbehandlingsreglene i phvl. § 6-4 kommer til anvendelse for kontrollkommissjonens samtykke etter phvl. § 3-8 tredje ledd.

Phvl. § 6-4 kommer *kun* til anvendelse på kontrollkommissjonens *klagesaksbehandling*, ikke på andre vedtak kommissjonen gjør. Dette regulerer phvl. § 6-4 selv i første ledd: «*Før kontrollkommissjonen avgjør sak om tvungen observasjon, etablering, opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern, samt sak om overføring, skal pasienten eller den som handler på hans eller hennes vegne, gis adgang til å uttale seg.*» Med dette menes vedtak etter phvl. §§ 3-2, 3-3, 3-7, 4-10 og 5-4, hvilket kommer frem både i kommentarene til phvl. § 6-4 i rundskriv IS-9/2012 og forarbeidene i Ot.prp. nr. 11 (1998-99), se s. 165-166. (Med begrepet «opprettholdelse» i phvl. § 6-4 siktes altså til den situasjon at kontrollkommissjonen i behandling av en klagesak etter nevnte paragrafer beslutter å opprettholde det tvungne vernet – begrepsbruken har altså i ikke noe med samtykke til *forlengelse* av det tvungne etter § 3-8 tredje ledd å gjøre.) For *andre vedtak* enn de som er eksplisitt angitt i phvl. § 6-4 første ledd, gjelder saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven, jf. phvl. § 1-6. Dette kommer også frem i forarbeidene og i kommentarene i rundskrivet.

En del av de sentrale prinsippene i forvaltningsloven kommer også eksplisitt til uttrykk i forskriften § 58, som gjennom forskriften § 59 andre ledd er gjort gjeldende for ett års-kontroller etter phvl. § 3-8 tredje ledd. At saken skal være så godt opplyst som mulig, kommer frem av forskriften § 58 andre ledd. Begrepsbruken er den samme som i fvl. § 17 og må forstås likt. Videre gis pasienten rett til å uttale seg iht. reglene i phvl. § 3-9, som for øvrig - ettersom psykisk helsevernloven er spesiallov - går foran fvl. § 16 om forhåndsuttalelse.

Av forskriften § 58 fjerde ledd fremkommer at pasienten skal ha kopi av vedtaket (samtykket), hvilket må være å anse som underretning og dermed tilsvare eller erstatte underretningsplikten i fvl. § 27. I kravet om kopi av vedtaket (samtykket) ligger naturlig nok også et implisitt krav om skriftlighet. At vedtaket (samtykket) skal være begrunnet kan ikke leses ut av forskriften § 58, Helsedirektoratet har imidlertid fortolket § 58 i lys av forvaltningsloven og forutsetter at vedtak begrunnes, jf. IS-10/2007. Denne fortolkningen må også gjelde for samtykker etter § 3-8 tredje ledd, ettersom § 58 er gjort gjeldende for samtykker etter phvl. § 3-8 tredje ledd, jf. forskriften § 59.

For øvrig er det slik at alle vedtak om tvang, herunder kontrollkommissjonsvedtak, skal nedtegnes i journal, jf. journalforskriften § 8 bokstav r). Pasienten har som utgangspunkt innsyn i journalen, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1, og han/hun

vil på denne måten kunne få innsyn i vedtaket og den dokumentasjonen som ligger til grunn for det.

For det tredje spør du om vedtak etter phvl. § 3-8 må behandles i møter. Det er kun ved kontrollkommisjonens behandling av klagesaker hvor det er formkrav om møter, jf. phvl. 6-4. Det er altså ikke et krav om møtebehandling av saker etter phvl. § 3-8. Dette har også kommet klart til uttrykk i nest siste avsnitt i kommentarene til forskriften § 58 i IS-9/2012. En annen sak er at forskriften § 14 bestemmer at søknader om forlengelse av tvungent psykisk helsevern skal være mottatt av kontrollkommisjonen senest 4 uker før det tvungne vernet opphører, og det bør da i praksis være mulig å få behandlet saken i et kontrollkommisjonsmøte. Det vil vel også være det mest praktiske å behandle ett års-kontrollene når kommisjonen er fysisk samlet, da alle medlemmene skal involveres i vurderingen.

Ikke bare vedtak i klagesaker, men også dokumentkontroller, tre måneders-kontroller og ett års-kontroller, skal protokollføres, og uavhengig av om kommisjonens medlemmer fysisk har vært samlet eller saksbehandlingen skjer ved sirkulasjon, jf. at kommisjonen skal føre protokoll over sin virksomhet, jf. forskriften § 46 første ledd. Begrepet «virksomhet» kan ikke forstås som avgrenset til møtevirksomheten. Dette begrunnes i hensynet bak protokollkravet, som er å sikre notoritet, rettsikkerhet og kontrollmuligheter. Disse hensynene er også viktige for andre kontrollkommisjonsvedtak enn klagevedtak (som eksplisitt omtales i forskriften § 46 andre og tredje ledd), og protokollkravet må derfor også anses å gjelde for vedtak og samtykker som ikke er klagevedtak.

Tilslutt spør du det om kontrollkommisjonen kan tillate at pasient, eventuelt med advokat, møter i kommisjonens møte. Det er kun i saker som behandles etter de særskilte reglene i phvl. § 6-4, at pasienten har møterett. Det er imidlertid ikke noe i veien for at kommisjonen kan tillate at pasienten møter også i saker om samtykke til forlengelse etter § 3-8 tredje ledd, og da ev. med advokat, men *retten* til å la seg bistå av advokat og rett til fri rettshjelp er begrenset til saker som talt i phvl. § 1-7 første og tredje ledd.

Vennlig hilsen

Gitte Huus e.f.
avdelingsdirektør

Hanne Skui
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk